

molendinos qui sunt in rivolo Venudupei (lleg. Vernudupri = el Verdoble, a la frontera catalana, afluent de l'Aglí) cum illorum *capud molis*» (Du C. II, 154a). Es tracta evidentment de CAPUT MOLUM 'cap de les moles' format com el tipus CAPUT AQUAE (que hem estudiat vol. II, 515b31-516a19), *Cap-rec, Caborreu, Caborriu* etc.; MOLUM genitiu plural, és veritat, correspondria al ll. MOLES (per a la declinació del qual, veg. Pedersen, *La Cinquième Décl. Latine*, 62, 77.1) més aviat que a MOLA, però és ben comprensible que el llatí popular barrejés les formes flexives de dos paradonims i quasi-sinònims gairebé idèntics.

Moli [S. XII] del ll. tardà MOLINUM id., abreviació de SAXUM MOLINUM 'mola' (aquell ja en la *Lex Salica*, aquest ja en Tertullia, S. II d. C.): mot general en totes les èpoques i comú a totes les llengües romàniques d'Occident: «los *molins* de Caned per 200 sol. impignorà --- los *molins* de La Co<r>rit, a les joves els quarts à més in pignora ---», doc. de l'Alt Cardener, S. XII (PPujol, *DocVgUrg.*, 4.11, 4.14); «les dones que no van a forn ne a *molin* de farina, ne a mercat ---», *CostTort.* (ms. de 1272, 37v.9b), també en Llull i ja n'he citat un ex. en JoMartorell a prop. de *moldre*.

Per a les denominacions antigues del molí a Itàlia i a Bèlgica, veg. els treballs de P. Aebischer en *Bull. Du C. VII*, 49-109, i *Bull. du Dict. Wallon XVII*, 9ss. (cf. P. et L. Marechal, *La meunerie au pays de Namur: vocab. technologique*, 1912). Per a les formes i nomenclatura del molí en les terres catalanes veg. l'esplèndid article d'AlcM, amb la bella i abundosa il·lustració gràfica pp. 500-510; sobre les del molí de vent a les Illes, la monografia de Moll en *BDC XXII*, i la de Sanchis Guarner ((B., Bàrcino, 1955), i per a tota la Península, JCaro Baroja, *Disertacion sobre los molinos de viento* (RDTP VIII, 212-366).

Pel que fa a les formes del mot i la cosa en català, cal confrontar amb el que hem dit de *mola*, concurrent seu en el sentit de 'molí'. Sobretot per al viatger del Princ. resulten notables les denominacions valencianes i insulars *molí de foc* 'el mogut per vapor', que registre tot al llarg del País, des de la Pobla Tornesa fins a Alacant (StVicent de Raspeig, 1961-3) en contrast amb el molí d'aigua, el molí de vent i el *molí de sang*, el mogut per tracció animal, també valencià i no menys usual a Mallorca («a Sa Cova de Can Coranta hi havia un *molí de sànk*» Sencelles 1964); «molí de *moles*» Algemesí (1962), ço que implica l'existència de molins sense peça tan essencial.

La pronúncia *mulí* amb *u* no és solament del català oriental, del rossellonès i de les illes menors, sinó també la més corrent en els altres dialectes: quasi general en cat. occid., i això fins a l'extrem NO.: *mulí bēl* a Baïasca, *lo mulí d'abál* ja a Ribagorça (Sant Orenc, 1964, 1957), si bé no hi manca alguna excepció: *molí l bilá* a Margalef de Montsant (1936); igual, si fa no fa, a Mallorca i al P. Val.: *Roll del mulí* a Puçol; en un poble del Maestrat el *molí Tàrrega* però *ez doz mulins* = 'Paperera de Sant Jordi' (1961-62). En la franja ribagorçana extrema, de parlar mixt, es diu *molino*, però *molins* en plural, d'on el proverbi meteorològic: *álba roya pel maítino, çira aigua ta l molino* Cercuran (1965).

lògic: *álba roya pel maítino, çira aigua ta l molino* Cercuran (1965).

Molina 'serradora moguda per força d'aigua' o de foc de llenya [1314]: «si la *molina*, per deffalment de lenya, fasia a mudar, que ho puguen fer», ross., 1314 (RLR IV, 504), «penre l'aygua a suficiència e compliment de la dita *molina* ---», id. 1323 (cites en l'InvLC, s. v. *compliment* i *cimalada*). Avui cosa i mot típic de tota la zona pirinenca, des de la Mar fins a les Maleïdes; no cal recordar la celebrada *Molina* entre Toses i Puigcerdà i tantes altres: *la Molina de Conflent* a l'Alta Ribera de Santa Madalena, ja figura en els docs. de Ferrera del *Spill* de Castellbò de 1518; *la molina de serrar po<s>ts prop lo riu Noguera* en el terme de Roní, en el Capbreu de Rialb, a. 1602 (fº 73r); una de l'Alt Berguedà en doc. de 1772 (Serra V., *Pinós i M.* III, 240) citaré a RULL; «de la soca del vell roure / --- n'ha sortit una veu trista / --- los lleynters l'eina esmolen / per aterrar-me tantost / --- despullat, a la *molina* / m'arrossegaran els bous», poesia de MrnAguiló datada a Bruguera de Ribes, 1854 (*Antol. Poèt.* 1975, 75).

A penes cal dir que és un mot que continua en plena vida en els Pirineus, i més que enlloc al Pallars («trobarà una *molina*, i puirà 'nta 'Staon», Anàs de Cardós, 1934); «on voit les ruines d'anciennes scieries (*molines*) ---», Brousse (*La Cerdagne Fr.*, 37); *Les Molines, La Molina del Sord* («el Rec de Dalt agafa a dalt, a la *M. del S.*») Osseja, 1959; entre Fontpedrosa i el castell de Prats de Balaguer se'n troben tres o quatre, cada una amb nom propi (Molines del Bret etc.) (1959).

Un desenrotllament especial fou la *molina de ferro*, altre nom de les fargues: «que pusquessen fer una *molina de ferr* entre la coma apelada Yla-longua e la coma apelada Lancer», 1314 (RLR xxx, 263); «fer una *molina de ferr* de un foc o de dos focs --- prop lo fluvi de l'aygua que passa denant la vila de Fromiguera», doc. del Capcir, de 1323 (RLR xxxii, 425); «tramès-i tres mília sirvents per corredors a la *molina* de la mena del argent del dit noble», 1325 (Finke, *Acta Ar.* III, 480); «e exequcione contra extraneos farguerios facienda --- aliqua *molina* ferrea --- nullus traginerius sit ausus portare menam ferrea ad *molinam* in quo dactor debitor ferracerius ---» en la confirmació de 1371 dels *Stils* de Vilafr. de Conf. (p. p. Alart, fº 39r).

Aquest tipus verbal no és exclusiu del domini català, i molt menys ho fou en temps arcaics. En el domini castellà almenys en trobem memòria en importants *Molina de Aragón*, ja en els dominis de Castella (prov. Guadalajara, a la ratlla aragonesa), *La Molina de Ubierna*, 25 km. al N. de Burgos, *Molina de Segura* vila molt gran murciana prop de Mula (mossàr. *múla* MOLA?), *Molinaseca* prop de Ponterrada, ja en domini gallec, a la ratlla del leonès. El nom *La Mouline* abunda molt a l'Aude, on en compto quatre i un ll. vg. MOLINA ha de ser la font d'on manllevaren el nom del molí les llengües cèltiques i germàniques: a-al. ant. *mulin* fem. (> al. *mühle*, angl.